

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 23 Temmuz 2014

OECD'nin Türkiye Ekonomisi İçin 2014 Değerlendirmeleri

OECD, Türkiye ekonomisinin 2014'teki görünümüne ilişkin değerlendirmelerini içeren Rapor'unu yayınladı. Büyüme tahminininin 2014 için yüzde 3.3; 2015 için yüzde 4.0; enflasyonun yüzde 8.0 ve 6.5; işsizlik oranının yüzde 9.5 ve 9.6; ve cari işlemler açığı oranının da yüzde 6.4 ve 6.5 olarak gerçekleşeceğine ilişkin artık kanıksadığımız öngörüler raporun hemen ilk sayfalarında yer alıyor. Ancak raporun "tematik" sayfaları alışılmışın dışında, Türkiye ekonomisi için çok önemli "yapısal nitelikli" sorunların varlığına işaret etmekte.

Nitekim, OECD'nin raporuna bir alt başlık koymak gerekseydi, kanımızca "*Sermaye ve İşgücü Piyasalarının Parçalanmışlığı*" sözcüklerini kullanmamız yerinde olurdu.

Türk işgücü piyasalarının parçalı yapısı sık sık dile getirilen bir yapısal özelliği. Formel/enformel, marjinalleştirilmiş-taşeronlaştırılmış ve güvencesiz istihdam biçimleriyle işgücü piyasalarındaki farklılaştırılmış ve birbirinden kopartılmış yapılar, ulusal ekonomide üretkenlik kazanımlarının sürdürülebilir kılınamamasına ve genelde de eşitçe paylaştırılmamasına neden olmakta. OECD raporu bu tespitini Türkiye'nin "ücretli" istihdamın toplam içerisindeki payı bakımından OECD içinde en düşük orana sahip olduğunu belirterek vurguluyor. OECD daha ileri giderek bu sorunun ana kaynağı olarak işin sahibine dikkat çekiyor: *sermayenin parçalı yapısı*.

İş dünyasının parçalı ve birbirini öteleyen karakteristik özellikleri bir yanda modern, yüksek-üretkenliğe sahip büyük işletmelerin yanında küçük ve daha enformel, ve çok daha verimsiz işletme biçimlerinin yan yana olduğunu gösteriyor. OECD verilerine göre özel sektör toplam istihdamının yarısı ve imalat sanayi işletmelerinin üçte biri "küçük" çaplı kuruluşlardan oluşmakta ve yirmiden daha az işçi çalıştırmakta. Diğer yanda en büyük 100 işletmenin ortalama 6,000 işçi çalıştırdığı görülüyor. İlginçtir ki, işletme büyüklükleri arasında çok farklı eşikler olduğu gözleniyor: İkinci yüz büyük işletmenin ortalama işçi sayısı 1.300; üçüncü yüz büyük işletmenin ise sadece 700.

Türkiye kapitalizminin bu şekildeki parçalı ve "uzak" yapısı, yüksek üretkenliğe sahip işletmelerin yeterince istihdam ve kaynak yaratamamasına, ve dolayısıyla, toplumsal gelir eşitsizliğinin de aşılmasına neden olmakta. Ancak, sermayenin söz konusu parçalı/uzak yapısının ana eksenini kuşkusuz sadece işletme büyüklüklerindeki uçurumlarla sınırlı değil. Vasıflı emeğin, beşeri sermayenin ve çağdaş bilginin kullanımı; idari yapının "çağdaş" örgütlenme biçimlerine uzaklığı, ve girişimcilerin "mütevazî" eğitim düzeyleri (betimleme OECD Raporundan, sf. 85!) gibi unsurlar da analize katılınca Türkiye ekonomisindeki ikili yapıların (dualité) karmaşası ortaya dökülüyor. OECD verilerine göre, Türkiye'de büyük işletmelerin, küçük işletmelere

göre dört misli daha üretken olduğu görülüyor. Bu oran OECD içindeki en büyük farkın Türkiye’de olduğunu gösteriyor. Bu ikili iktisadi yapıya bir de etnik, dinsel ve cinsiyete dayalı ayrımlar da eklendiğinde karşınıza durgunluk denizinin ortasında modernlik adacıklarıyla birlikte bir çevre (peripheral) kapitalizmi çıkıveriyor.

Bu ikili yapıyı aşmanın reçetesi ise sadece piyasa ekonomisinin fiyat sinyallerinde değil, yapısal dönüşümlerden geçiyor. Küresel meta zincirlerinin mantığına bağımlı bir çevre ekonomisinin en önemli sorunu sermayenin (özellikle ithal ara mallarının) emeği ikame etmesi olarak duruyor. Üretmek ve ihraç edebilmek için ithal etmek zorunda kalan bu bağımlı yapının kırılabilmesi için ivedilikle ulusal tasarrufların arttırılması (dış açığın kapatılması) ve (özellikle kadın işgücünde) istihdam payının yükseltilmesi gerekiyor.

Kişisel mutluluğu AVM’lerin tüketim koridorlarında arayan bireyler yetiştirmeye yönelik mevcut medrese eğitim sistemi anlayışı içinde her iki hedefe ulaşmak da zor.